

## Una relació epistolar entre artistes

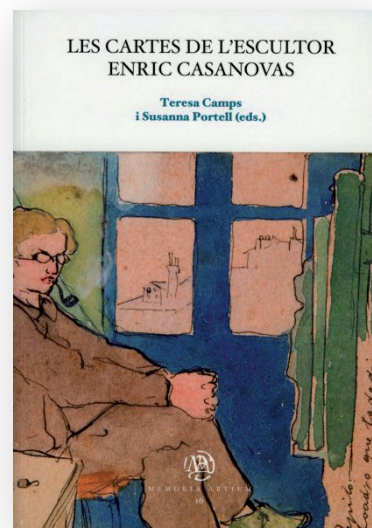
JOAN SALA

Les universitats catalanes han publicat un extens recull de cartes i documents, la majoria inèdits, d'Enric Casanovas (1882-1948). Són papers bàsics per aprofundir en el coneixement de l'escultor noucentista. Tot aquest material estava guardat per la família, especialment pel fill gran, Marçal, que n'ha fet el pròleg. Abasta un ampli període, entre 1902 i 1948. Les cartes estan escrites en català i francès, moltes mentre l'artista era a París. S'hi palesa l'afecte pels amics i l'interès per la política, més que teoritzacions sobre l'art, quasi absents en tota l'extensa relació epistolar. Fa gran amistat amb altres artistes, amb qui manté correspondència, entre els quals podem esmentar Manolo Hugué, Pichot, Sunyer, Burty, Apel·les Fenosa o Picasso, de qui es reproduïxen escrits mig en castellà mig en català, i signats *Picasso dit Pau de Gósol*, en referència

al poble on residia. Manté correspondència amb el viatger Deniker, el crític Junoy, amics de joventut i d'altres.

Són especialment reveladores les cartes al poeta Salvat-Papasseit, on es constata l'esperit nacionalista d'ambdós. També té una correspondència sobre temes professionals en la qual es parla, entre d'altres, del monument a Narcís Monturiol de Figueres, i d'una *Ben Plantada* que havia d'anar a la façana de la societat Athenea de Girona i que no es va materialitzar. Encara hi ha un altre grup de missives des del seu exili francès després de la Guerra Civil. Entre els organismes dels quals va formar part —les autores ho titulen *el compromís social i professional*— cal esmentar l'associació Les Arts i els Artistes, de la qual va ser

**En les cartes es mostra l'afecte pels amics i l'interès per la política, més que teoritzacions sobre l'art, quasi absents en tota l'extensa relació epistolar**

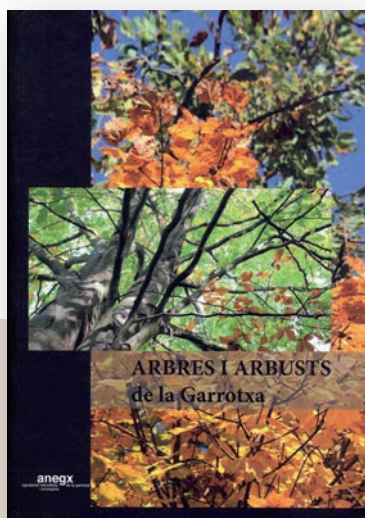


CAMPS, Teresa;  
i PORTELL, Susanna (eds.)

**Les cartes de l'escultor Enric Casanovas**

Memoria Artium, 16  
Bellaterra, Barcelona, Girona,  
Lleida, Tarragona, 2015

president, i el fet d'haver estat l'impulsor del Museu de Tossa de Mar mentre va viure en aquella població durant la Guerra Civil. El volum acaba amb dues narracions de bona qualitat literària i que ja havien estat publicades el 1901, i en les últimes pàgines es reproduïx una breu memòria. Les autores han pogut datar quasi totes les cartes —una tasca de gran complexitat—, transcriure-les tot i les enrevessades cal·ligrafies, i furgant en altres arxius s'han trobat les respostes que havia enviat: la manera més efectiva de completar el discurs.



Agrupació Naturalista  
de la Garrotxa (ANEGX)

**Arbres i arbusts  
de la Garrotxa**

Edició de l'Agrupació Naturalista  
de la Garrotxa (ANEGX)  
Anglès, 2014

## Arbres i arbusts de la Garrotxa

EMILI BASSOLS

Vint-i-cinc arbres i vint-i-cinc arbusts, els més comuns a la Garrotxa, són els que integren aquesta proposta editorial de l'Agrupació Naturalista i Ecolo-

gista de la Garrotxa. Ni més ni menys que cinquanta. Es tracta d'un número d'espècies òptim per començar. Una xifra que evita l'emborratxament d'espècies de les guies més completes i

# Una ensalada russa

**JOAN DANIEL BEZSONOFF**

Cada poble, per existir, necessita una novel·la nacional. L'escriuen els historiadors i els poetes. L'ensenyen els mestres i se la creu la bona gent. El llibre *Una memòria compartida. Els llocs de memòria dels catalans del nord i del sud* es presenta com una miscel·lània. Albert Balcells va encunyar a casa nostra el concepte de lloc de memòria ideat per l'historiador francès Pierre Nora. «La història cerca l'objectivitat i assumeix la complexitat i les contradiccions humanes. En canvi, la memòria és subjectiva, simplificadora i polaritzada, però això no vol dir que sigui falsa». (p. 17)

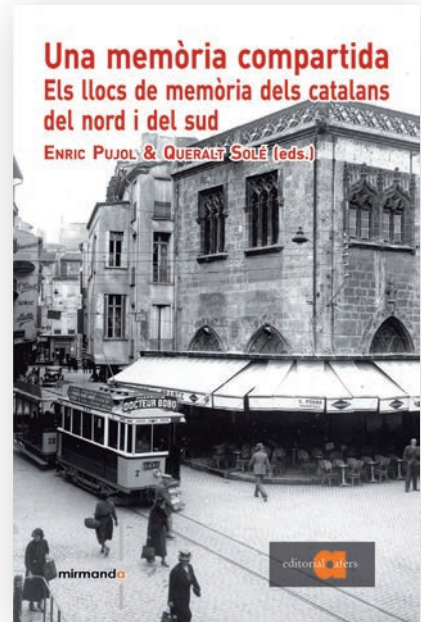
Gràcies a l'avenç de la reconstrucció nacional, el professor Balcells ha sortit de les ambigüitats regionalistes del seu estudi pioner *Llocs de memòria* i contempla el territori català en la seva plenitud.

Com explica clarament l'historiador figuerenc Enric Pujol, «la complexitat de la realitat nacional catalana, amb múltiples barreres administratives de caràcter estatal i regional, ha fet (i fa) imprescindible l'existència d'una política de memòria que defensi una idea de conjunt dels territoris que la conformen».

Aquest llibre, interessant però desigual, pateix del defecte habitual de les miscel·lànies. La pluralitat dels autors introdueix ritme i varietat, però a vegades la voluntat unificadora produeix resultats decebedors. A la fi el lector no sap si li parlen de figues o de raïms... Podem deplorar també la mala qualitat de les reproduccions dels quadres. En canvi, les fotografies d'Auguste Chauvin, objecte de la monografia d'Eric Forcada, s'han reproduït amb més cura.

A més, em sembla que la denominació català del sud, en oposició a català del nord, hauria de ser «català

**Aquest llibre, interessant però desigual, pateix del defecte habitual de les miscel·lànies. La pluralitat dels autors introdueix ritme i varietat, però a vegades la voluntat unificadora produeix resultats decebedors**



PUJOL, Enric et alii

**Una memòria compartida. Els llocs de memòria dels catalans del nord i del sud**

Mirmanda. Editorial Afers  
Catarroja - Figueres -  
Perpinyà, 2015  
240 p.

central». Si he entès bé Joan Fuster, els catalans del sud són els valencians.

El lector interessat pel tema llegirà amb profit aquesta monografia. Els altres es consolaran amb aquesta cita de Prosper Mérimée: «*Je donnerais volontiers Thucydide pour des mémoires authentiques d'Aspasie ou d'un esclave de Périclès*».

que, limitant-se aquí, crea, impulsa i projecta equilibradament aquella incipient curiositat dels que volen aprendre quins són els arbres i els arbusts que acompanyen els seus passos dins d'ambients forestals. Però no és una guia que només és útil per a qui camini per la Garrotxa. L'única especificitat territorial a aquesta comarca es presenta en forma de forma de comentaris, molt breus, en l'apartat de

distribució, perquè el gruix de la informació de cada espècie és molt genèrica, potser fins i tot massa. Per tant, és una guia que pot ser útil en qualsevol de les comarques gironines en el benentès que, segons en quin lloc s'obri, faltaran uns o altres components. Certament el format del llibre recomana una consulta reposada. No és una guia per dur a la motxilla. És més un llibre per assedegar, a casa, el cuc de

la curiositat que s'hagi despertat a fora. Entre les nombroses fotografies que il·lustren els textos, segur que el lector localitzarà aquell detall de la fulla, de la flor o del fruit que ha intentat retenir instants abans. És un llibre senzill, poc ambiciós, que agradarà més als que prefereixen passar pàgines que *googlejar* i, alhora, esdevé un bon punt de partida per als qui volen gaudir del plaer de caminar entre coneguts.